

A X. Ötvösművészeti Biennálé a Klebelsberg Kultúrkúriában

■ A kiállításról szóló beszámolót – rendhagyó módon – ezúttal a katalógus méltatásával kezdem. A X. biennáléra ugyanis egy reprezentatív, a kiállítási katalógusok tartalmán messze túlmutató kötetet jelentetett meg a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége (MKISZ) a Magyar Művészeti Akadémiának (MMA) és az Emberi Erőforrások Minisztériumának (EMMI) támogatásával. A kötetet Katona Katalin – a kiállítás kurátora és a biennálé szervezője – szerkesztette. A gyönyörű tárgyafotókon kívül fényképpel és elérhetőségi adatokkal bemutatja a kiállításon részt vevő művészeket is, legnagyobb értéke azonban a két benne közölt tanulmány. A bevezetőt Bakonyvári M. Ágnes írta *Rátekintés a második ezredforduló magyar ötvösművészetére tíz ötvösművészeti biennálé tapasztalataival* címmel. Ebben elemzi az ötvösművészet általános helyzetét, társadalmi beilleszkedését, a rendszerváltozással és az állami szerepvállalás visszahúzóásával bekövetkezett új kihívásokat és a szakma ezekre adott válaszait. A másik – jóval terjedelmesebb – tanulmányt Katona Katalin írta, aki az *Ékszerszertől a plasztikáig – A kortárs magyar ötvösművészeti kiállítások története 1996–2015* című munkájában sorra veszi a biennálékon kívül az egyéb – kül- és belföldön – rendezett kiállításokat is. Ez a szakma két évtizedes történetét összefoglaló, események és ötvösművek fotóival is gazdagított tanulmány rendkívül fontos adalék a szakma történetjének szempontjából. Adatokkal és – mivel szerzője maga is ötvösművész és hosszú ideje fáradhatatlan szervezője a szakma eseményeinek – belülről is megélt tapasztalatokkal alapoz meg egy összefoglaló „rátekintést”.

Rozsnyay Béla:
Nautilus /
Béla Rozsnyay:
Nautilus

[2014] acél / steel
[15x32x5 cm]

A kiállítás – és a katalógus is – bemutatja a részt vevő művészek néhány korábbi munkáját is, ahogyan az rendjén való egy jubileumi alkalom esetében. Örömmel láttuk viszont köztük az előző biennálé két díjazott alkotását, Katona Katalin és Laczák Géza plasztikáit, a mellettük kiállított új munkáik jelzik a művészek alapvető stílusában a megtartva-megújulást, azt,

hogy műveik miért félreismerhetetlenek és mégis mindig mások. Laczák ezúttal jobban hangsúlyozta az eltérő anyagok és színek kontrasztját, Katona Katalin két domborművén pedig egy női torzó elő- és hátoldalát mintázta meg. Címe a 2013-as művekhez hasonlóan egy elgondolkodtató Weöres Sándor-idézet: *...abol nincs több „én” és „nem-én”...*

B. Laborcz Flóra, aki két éve a kollégák Szent Eligius-díját kapta öntöttbronz portréjáért, visszatért korábbi stílusához, a drótvázra rézlemezekből felépített plasztikákhoz, a dédnagyanya portrészobrához hasonló módon készültek *Vázlatfüzetei* is.

Tavaly hat ötvösművésznek – a szakma doyenjeinek – volt kiállítása a Vigadó Galériában, ők Borsos Miklós tanítványai voltak a Magyar Iparművészeti Főiskolán, s többen tagjai az 1958-ban alapított Ötvös Stúdióknak. Az elhunyt Péri József és Máté János kivételével négyen most is részt vettek a biennálén, Muharos Lajos és Jajnesica Róbert régebbi munkáikkal, de Kopcsányi Ottó és Kótai József frissen készült érmeiket is bemutatott. Kótai ötdarabos *Siena* sorozata minden korábbinál jobban kiemelkedik a háttérből és tart a domborműtől a körplasztika felé.

Kortársaik közül is sokan jelentkeztek új művekkel, Szilágyi Ildikó régebbi doboza mellett négy nagyon

Fotó: Co-libri

Doncsev Antoni: Veterán / Antoni Doncsev: Veteran
[2014] kovácsoltvas, kő / wrought iron, stone [50x40 cm]

szép függő ékszerrel, Nausch Géza a nyolcvanas évek kovácsoltvas oszlopait egy idei öntöttbronz plasztikával, a *Küzdelemmel* egészítette ki. Nagyon szépek Antal László rozsdamentes acél *Fraktáljai* és *Csak úgy* című hajlított hasáb plasztikája, s szívderítően bájosak Rékasy Levente kis ezüstfigurái. Koránál fogva már éppen lekéste a Borsos iskolát Skripeczky Ákos, Balogh Mihály és Bicsár Vendel, ők ezúttal régebbi, de még mindig igen modern felfogású munkáikkal szerepeltek a kiállításon. Zagya Lászlótól is korábbi bronzplasztikákat és -érmekeket láttunk, de van köztük egy 2013-as, szellemesen megformált *Ab ovo* című érem is. Külön kell szólni Rozsnyay Béla műveiről, a hetvenhez közeledő művész 2002-ben készült bronz *Csipkevára* mellett vadonatúj, nagyon szép acélplasztikákat és három nyakéket állított ki. Doncsev Antoni kovácsoltvas plasztikáinak sorozatát egy újabb *Mérleggel* és egy ironikus, szuggesztív *Veterán* figurával folytatta. Gombos István kovácsolt és polírozott króm-acélból készített munkái letisztult, nemes formáikkal jelzik az anyaguk megformálásához szükséges erőt. Kevésbé érezhető ez Nemesi Attila laposacélból hajlított *Ücsörgő* és *Madár* plasztikáján, és a kiállítás elő-

terében felállított három, az *Ücsörgő* technikájához hasonlóval megformált zenészfigurán.

Ifj. Szlávics László kitart nagy méretű óraplasztikái mellett, a szarvaskoponyával díszített, összedrótozott vasrudakra állított, pontos időt jelző ingás *Vadászóra* és a puszta szerkezetét mutató *Csontvázóra* a korábbiaknál meghökkentőbb alkotások. Két maratott króm-acél művet – a *Csány László-díjat* és egy Klebelsberg-emlékplakettet – is kiállított, amelyek bizonyítják rendkívüli jártasságát a finom felületek megmunkálásában.

Az ötvösség hagyományos eljárásával, lemezdomborítással készült az idén elhunyt Bódás Tamás *Nagy Lajos-emléktábla* című munkája, Koburger Zsolt *Remény, Vágy* és *Duett* című figurái, Serbakow Tibor tabernákulumajtaja és keresztelőkút-fedele, Sor Júlia *Fémjáték* című, hullámos alumíniumplasztikái és a pályakezdő Gelly Kristóf ezüstlemezről felhúzott *Kiön-*

Bódás Tamás:
Dobozok /
Tamás Bódás: Boxes
[2007] réz, króm /
copper, chrome

Kálmán László:
Paraván I. /

László Kálmán:

Folding Screen, I

[2014] *alumínium,*

lézervágott

rozsdamentes

acéllemez,

LED-világítás /

aluminium, laser cut

stainless steel plate,

LED-light

[183x98 cm]

tője, kanala és kézékszere. Nagyon fiatalos, szellemes Bohus Áron *Húsvét-szigeti önportré* című munkája, amely – alaposabban megnézve – egy fordított helyzetben talapzatra állított arcközeget (orrot és halványan derengő szemüregeket) formáz. Ugyancsak a mesterség legrégebbi hagyományaihoz tartozik a bronzöntés, ezekből most keveset láttunk a kiállításon. Katalin művein kívül így készült Serbakow Tibor már említett keresztelőkút-fedelének Keresztelő Szent János-figurája, Molnár Éva *Életfája* és *Zubanó angyalai* és Szilágyi Erzsébet *Sárkányölő Szent Györgyre várva* című plasztikája.

Zománcmű is kevés volt, köztük elsőként említendő Sisa József négy, a passió jeleneteit ábrázoló finom művű rekeszománc képe, sajnos, a katalógusban helyettük másik három mű fotója szerepel. Szépek Kovács Erzsébet cizellált vörösréz, ékszerománcos virá-

Sor Júlia: Fémjáték /
Júlia Sor: Metal Toy

[2015] *alumínium /*
aluminium

Fotó: Áment Cellért

gokat és bibliai jelenetet ábrázoló képei és Sor Júlia izgalmas színvilágú festettzománc táblái.

Lemezről kivágott munka viszont sok volt, és alkotóik közül ketten is díjat nyertek. Kálmán László az előző biennálén is kiállított rozsdásított vaslemezről és fényes alumíniumból, illetve sárgarézről kombinált, lézerral kivágott, geometrikus mintával áttört *Lebegő labirintus-kockákat* és gúlákat. A vaskockák nyolcada készült sárgarézről, az egyiken térbe is forgatta

Fotó: Cs-Libri

Fotó: Co-Libri

Fotó: Co-Libri

a kisebb kockát. Újabb alkotása két paraván, amelyeket lézervágott rozsdamentes acéllemezekkel tört át, megvilágítva rendkívül dekoratív hatást keltenek. Az MMA különdíját nyerte el munkáival. A szakma Szent Eligius-díját kapta Oláh Sándor, aki több változatban is elkészítette *Tükör – tisztelet Klebelsberg Kunónak* című művét. A fotó alapján készült gravírozott polikarbonát arcképet egyik esetben nagy méretű, rácsozott mező közepén helyezte el, de rendkívül hatásos az a megoldás is, amikor krómácél lemezből, két szemközti oldalán nyitott kockában függesztette fel. Ebből három is készült, a tükrőfényes krómácél kocka ke-

Fotó: Co-Libri

retként fogja körül a portrét, s csak egészen közlelről szemlélve derül ki a mű szerkezete. Hasonló a technikája Zoltán Győző forrasztott acél-, illetve sárgaréz lemezekből készült hasáb és gúla alakú plasztikáinak. Az egyik felhasított, *Kikristályosodás* címet viselő gúla ametisztkristályt, a *Vágyakozó* című pedig zöld zománccleveleket hajtó fácskát rejt magába, felső ágai a fényre vágyva bukkannak ki a gúla tetején.

A korábbiakhoz képest igen sok és színvonalas ékszer szerepelt a kiállításon, többségük azt a megállapítást igazolja, hogy a hagyományos ékszerek drága

Tóth Zoltán:
„Egy pillanat” nyakék /
Zoltán Tóth:
‘One Moment’
– bracelet
 [2013] ezüst, bakelit /
 silver, Bakelite

Dávid Attila Norbert:
„Nagy tekergő” függő /
Attila Norbert Dávid:
‘Wriggling’ – pendant
 [2013] ezüst,
 grenadilfa / silver,
 granadilla wood

Bartl Dóra: Sa-ti
– ékszerkészlet /
Dóra Bartl: ‘Sa-ti’
– jewel set
 [2013] sterling ezüst,
 sakudo, melamin,
 korall, viaszolt
 textilszál, mokume
 gane technika /
 sterling silver, sakudo,
 melamine, coral,
 waxed textile thread,
 mokume gane
 technique

→
Oláh Sándor: Tükör
– tisztelet Klebelsberg
Kunónak / Sándor Oláh:
Mirror—Homage
to Kuno Klebelsberg
 [2015] *krómácel,*
gravírozott
polikarbonát / chrome
steel, engraved
polycarbonate
 [14,5x14,5x14,5 cm]

anyagaival szemben ma már a tökéletes forma és kivitel adja az értéket. Ismertetésüket kezdjük az EMMI díjával kitüntetett Tóth Zoltán munkáival. Műgyantával kombinált vagy műanyagba foglalt ezüst nyakékei rendkívül finom munkák. Az előző biennálén kiállított ékszereivel szemben ezek ábrázolása kevésbé aktualizált, és méreteik is közelednek a viselhetőséghez. Az MMA díját J. Szalay Edit kapta, ezüstoffoglaltú, processzorokkal díszített palack díszítője és két óriási nyakéke rendkívül szép munka. Két, *Orákulum* elnevezésű, üveg alá rejtett mikroprocesszorral díszített függőjét pedig bárki boldogan viselné. Nagyon szépek Bartl Dóra sokféle anyagból, rendkívül harmonikusan megalkotott gyűrűi és függői, valamint Hajdu László elefántsonntal és ébenfával kombinált ezüst ékszerei. Kurucz Erzsébet folytatta ezüstgyűrűnek sorát, a külső oldalukon négyzet alakú ékszereket a visszafogott plasztikai kiegészítés számtalan variációjával, néhány esetben fél drágakövekkel gazdagítva. Kiemelkedő precizitás jellemzi Schuszter István rozsdamentes acélból készített ékszereit, a csuklósan nyíló, egy-egy, szinte szabadon álló ónixgyönggyel díszített karperecek és függők szinte műszerszerűek, s

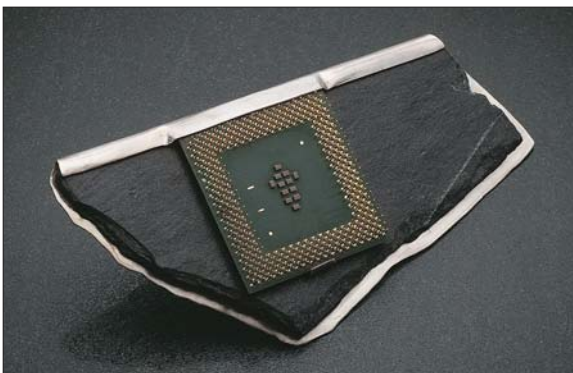
Fotó: Go-Libri

mégis rendkívül elegánsak. Rozsnyay Béla acél nyakékei ugyancsak anyaguk szépségével és technikájuk tökéletességével hatnak. Seregi György krómácelből kovácsolt ékszergarnitúrája és Zoltán Győző nyakékei kicsit régebbi stílust képviselnek. Balázs Marianna madaras gyűrűit a reneszánsz eljegyzési gyűrűk módjára külön-külön és a két darabot egyesítve is lehet viselni. Nem tekinthető azonban ékszernek – bár a belefűzött spárta azt sugallja – az az icipici aranytomb, amelynek egyetlen dísze a beleütött finomsági jegy. Tezaurálásra tömegénél, ékszernek méreténél fogva alkalmatlan. Dávid Antal Norbert függői a hangszer világából merítik témájukat, közülük a leginkább ékszerszerű a „Nagy tekerő”. Érdekesek Szilágyi Erzsébet szabálytalan alakú ezüstoffüggői, az *Ophelia* sorozat darabjain csak alapos megfigyeléssel lehet felfedezni a női test formáit. Veres Évának a katalógusban közölt korábbi karperece és fülbevalója szép, letisztult formát mutat, hozzájuk képest az idén készült nyakék túl részletező, a zománcos fülbevaló függesztése pedig nincs megoldva. Vincze Zita a nagy hagyományú ezüst filigrántechnikával készíti kis vitrintárgyait és ékszereit, abszolút módon uralva a technikát. A technikán kívül azonban a régi formákat is átvette, a hosszú szárú hajtúk egykor a fátylat rögzítették a

Fotó: Go-Libri

Schuszter István:
Karkötők /
István Schuszter:
Bracelets
 [2014] *krómácel, ónix,*
gépgyártás-technológia
/ chrome steel,
onyx, mechanical
engineering technology

feltornyozott frizurához, manapság már nehéz elképzelni használatukat. Zidarics Ilona életnagyságú, fekete szilvetteken állította ki ezüst-, aranyozott ezüst- és rézdrótból fonott testékszereit. A sűrűbb fonással készült darabok – például a feltekert nyakék – szépek és dekoratívak, a lazább fonású *Gyűrűs karkötőn* azonban eluralkodik a drót merevsége, a végeredmény kevésbé esztétikus, ami pedig egy ékszerből elvárható lenne. Molnár Éva öntött plasztikáin kívül színházi ékszereket állított ki, ami a varjús fejdísz esetében nyilvánvaló, de az üvegekkel díszített liliomos korona és a szív alakú ereklyetartó a színpadi távolságnál közelebről nézve is gondos ötvösmunka.

Az ötvösségtől idegen anyagokból készült ékszerek is megjelentek a kiállításon. Közülük régen polgárjogot nyert a lószőr, amiből Czinder Tünde fonta szép nyakékeit és gyűrűit. Nagyon szépek Király Fanni pergamen ékszerei, amelyeken azért az ötvösség is szerepet kap, apró ezüstfigurák, szépen megoldott foglalatok és szellemes függesztő elemek szerepében. Merre álló virágokkal díszített nagy kitűzőivel azonban csakis tárló- vagy vitrinüveg mögé zárva szeretnék találkozni. Rékasy Bálint filcgyűrűin és nyakékein a fémmunka igen alárendelt szerepben jelenik meg, nagyon szellemes azonban „*selfie*” című, ezüstkeretbe helyezett műanyag arcképe. M. Tóth Krisztina csupán három filc nyakéket állított ki, a katalógusban közölt régebbi ezüst és achát ékszerei azonban ötvöstudásáról is meggyőznek. Hasonló a helyzet Rózsa Béla munkáival. Nagyon szép, de sajnos csak a katalógusban látható a *Mágneses nyakék golyókkal*, a kiállításon

szereplő öt nyakék coriankarikákba foglalt, feliratokkal ellátott apró tárgyakból áll. Ezek részben valódi érmek, de vannak – a néphagyománnyal összhangban – Szent László pénzeként meghatározott apró fehér kövek, sőt egy bakelitkarika is, ami felirata szerint „torokban talált tárgy”. Végleg nem találok a helyét ezen a kiállításon Simon Viktória plexi ékszereinek, ha csak azt nem vesszük figyelembe, hogy a faragás, reszelés az ötvösségben is használatos eljárás.

A kiállítást ezúttal a különböző tárgytípusok, megmunkálási eljárások szerint ismerttettem, s ott közöltem az alkotók által nyert díjakat. Csupán Sor Júlia Szent Eligius-díját nem említettem, az ő neve ugyanis több tárgytípusnál is megtalálható a cikkben, nyilván ezzel a sokoldalúsággal érdemelte ki a szakma elismerését.

Összegezve a látottakat, a X. Ötvösművészeti Biennálé a jubileumhoz méltóan gazdag, izgalmas és sokrétű anyagot mutatott be. Kiállítói között ott vannak a még mindig újat alkotni képes idősebb és a nagyon ígéretes fiatal művészek, akik a maguk sokféleségében olyan közösséget alkotnak, amelyet Katona Katalin joggal tekint a biennálé legfőbb eredményének.

LOVAG ZSUZSA
régész-muzeológus

(X. Ötvösművészeti Biennálé. Klebelsberg Kultúrkerület, Budapest, 2015. október 8–november 15.)

J. Szalay Edit: Díszítő / Edit J. Szalay: Brooch
[2015] ezüst, pala, processzor / silver, slate, processor

Király Fanni: Rája-tű / Fanni Király: Ray Pin
[2011] ezüst, pergamen, jada / silver, parchment, jade

